

11 juni 2013

Ingrado, brancheorganisatie voor leerplicht en RMC, maakt zich al geruime tijd, naar aanleiding van signalen van haar leden en van ouders, zorgen over het lot en de kansen van thuiszitters. Daar waar de leerplichtwet het recht op onderwijs wil beschermen kan thuiszitten geen acceptabel gegeven zijn. Op 16 mei publiceerde de Kinderombudsman het adviesrapport 'Van Leerplicht naar leerrecht' en lichtte hij via de media zijn bevindingen toe. In de media lag zijn focus vooral op de rol van de leerplichtambtenaar. Die "kromcommunicatie" daagt uit tot een reactie van Ingrado.

In december 2008 publiceerde Ingrado haar bevindingen van een eerste onderzoek, uitgevoerd in het schooljaar 2007-2008. Doel van dit onderzoek was in eerste instantie een goed beeld te krijgen van het aantal thuiszittende kinderen. Op dat moment was niet méér bekend dan het aantal gevallen vastgesteld door de Inspectie van het Onderwijs (kinderen op de wachtlijst van het speciaal onderwijs). In het daarop volgende onderzoek in 2009 werden de gevonden omvang en de achterliggende redenen van het thuiszitten verder onderzocht en bevestigd. Met het Ministerie van OCW werd afgesproken dat vanaf 2010 de aantallen thuiszitters onderdeel werden van de jaarlijkse leerplichtrapportages van gemeenten aan het Rijk zodat de omvang van het probleem helder in beeld zou blijven.¹

Concreet gaat het op jaarbasis om 2500 kinderen tussen 5 en 18 jaar die ingeschreven staan op een school maar langer dan een maand niet naar school gaan zonder geldige reden. Dat is 1 op 1000 kinderen van deze leeftijd. Daarnaast zijn er kinderen die niet op een school staan ingeschreven, veelal omdat ze op verzoek van de ouders onder de Leerplichtwet daarvan zijn vrijgesteld (bijvoorbeeld op lichamelijke of psychische gronden of wegens bedenkingen tegen de richting van het onderwijs). Tenslotte zijn er kinderen die door hun ouders niet worden ingeschreven terwijl ze geen vrijstelling hebben. In het laatste geval spreekt men wel van absoluut verzuim.

De onderzoeken naar omvang en achtergrond van thuiszitten maakten verder vooral duidelijk dat de achterliggende problematiek die tot thuiszitten leidt zeer divers en vaak zeer gecompliceerd is én dat thuiszitten zich niet beperkt tot bepaalde regio's, scholen of onderwijsvormen. Hierbij kan aangetekend worden dat thuiszitten niet per definitie als probleem ervaren wordt: soms zijn kinderen in dermate grote en complexe problematiek verzeild geraakt dat school wel het láátste is waaraan gedacht wordt. In december 2010 publiceerde Ingrado een dossieronderzoek waarbij 110 individuele dossiers werden geanalyseerd, met name om te achterhalen hoe de duur van het thuiszitten verkort kan worden. Daarbij werd vooral gekeken naar factoren waarop de leerplichtambtenaar invloed zou kunnen uitoefenen. Dit vanuit de gedachte dat hij des te geloofwaardiger onderwijs-, hulpverlenings-, advies- en rechtsprekende organisaties kan aanspreken wanneer hij zelf zijn taak optimaal en professioneel heeft ingevuld.

¹ Deze rapportages worden jaarlijks bekend gemaakt door het ministerie van OCW op de dag van de leerplicht.

Uit Thuiszittersonderzoek Ingrado 2010:²

“De belangrijkste aanbeveling naar aanleiding van het onderzoek is dat de leerplichtambtenaar nadrukkelijker aandacht aan de regie moet besteden. De verschillen in oorzaken van de problematiek en de betrokkenheid van vele partijen vraagt om een aanpak voor ieder geval afzonderlijk.” In dezelfde periode (januari 2011) publiceerde de Nationale Ombudsman zijn bevindingen in het rapport ‘Hoera! Ik ga weer naar school’. Ook de Nationale Ombudsman concludeerde dat bij thuiszitters de leerplichtambtenaar een belangrijke rol kan vervullen waarbij hij naast leerplicht moet inzetten op leerrecht, door een regierol op zich te nemen in de samenwerking en door bemiddelend op te treden.

Inmiddels zette Ingrado in samenwerking met Gedragswerk de ontwikkeling van regionale actietafels thuiszitters in gang,³: een overleg waarin ‘men pas van tafel gaat wanneer het bordje leeggegeten is’, wanneer een oplossing voor de thuiszitter is gevonden..

In zijn brief aan de Kamer van 21 maart 2013 rapporteert de staatssecretaris van Onderwijs dat het aantal thuiszitters in 2011-2012 met 20% is gedaald.

Op 16 mei 2013 publiceerde de Kinderombudsman een adviesrapport waarin hij een aantal aanbevelingen doet die aansluiten bij de eerdere analyses van Ingrado en de Nationale Ombudsman. Daarnaast legt hij de vinger op de zere plek als het gaat om de bewegingsruimte in de Leerplichtwet, de onderwijssectorwetten en de bekostiging van het onderwijs.

Voordat we ingaan op de punten waar de Kinderombudsman terecht aandacht voor vraagt willen we één ander aspect aan de orde stellen.

De Kinderombudsman stelt zowel in het rapport als in interviews in de pers dat leerplichtambtenaren -en overigens ook professionals in het onderwijs- te weinig oog hebben voor het leerrecht en in hun handelen het leerrecht perspectief missen. Hij gaat daarbij voorbij aan het gegeven dat handhaven en denken in leerrecht elkaar niet uitsluiten.

Het is ook té gemakkelijk om aan de ene kant te constateren dat het aan mogelijkheden tot maatwerk ontbreekt (in wet- en regelgeving en in financiering) en aan de andere kant te beweren dat leerplichtambtenaren geen óóg hebben voor maatwerk. De Leerplichtwet vraagt van leerplichtambtenaren bij verzuim een gesprek te hebben met ouders en kinderen om de achtergronden van het verzuim in kaart te brengen. In veel gevallen zal de leerplichtambtenaar wanneer er geen verwijtbaarheid bij ouders of jongere ligt niet de weg van een proces verbaal inslaan maar kiezen voor bemiddeling, verwijzing of

² <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2011/01/24/rapport-met-een-kwalitatieve-analyse-van-de-thuiszitterdossiers.html>

³ De eerste actietafel thuiszitters werd in 2010 opgezet door de gemeente Rotterdam.

begeleiding. En daarbij loopt hij, net als ouders en vaak ook mét ouders, soms tegen beperkingen aan die de Kinderombudsman ook benoemt.

Dat brengt ons bij de aanbevelingen uit het advies.

In essentie komen die neer op het mogelijk maken van maatwerk. Daarin kan Ingrado zich zeker vinden: in een aantal gevallen staan wet- en regelgeving maatwerk in de weg. Met name de gescheiden financieringsstromen voor zorg en onderwijs vormen hierbij een belemmering. Als er wél meer mogelijkheden tot maatwerk zouden zijn, zijn daar niet alleen ouders en kinderen gebaat bij, ook professionals bij gemeenten en in het onderwijs. Overigens is maatwerk wat Ingrado betreft altijd gericht op zoveel mogelijk teruggaan naar school of op zoveel mogelijk deelnemen aan erkend onderwijs. Zoals de Kinderombudsman aangeeft:

“onderwijs is niet gelimiteerd tot onderwijs op school. Er is een groeiende erkenning van informeel onderwijs, zoals thuis, straatprogramma's en via internet. Maar het uitgangspunt is wel dat kinderen naar school gaan”.

Het vroegtijdig onderkennen van problematiek spreekt ons aan: in eerder onderzoek van Ingrado werd duidelijk dat niet alleen de leerplichtambtenaar door scholen zeer laat werd ingeschakeld, vaak waren thuiszitters ook nooit in een Zorg Advies Team besproken. Onze aanbeveling was ook toen al om eerder kennis te delen en daarbij past zeker het invoeren van de onderwijsconsulent.

Ingrado zal zich met haar leden⁴ blijven inzetten voor het denken in kansen en mogelijkheden voor kinderen en dus vanuit het perspectief van het recht op onderwijs. Ook voor verdere regionale samenwerking maakt Ingrado zich sterk. De leerplichtfunctie wordt inmiddels door 186 gemeenten in dergelijke verbanden in samenwerking uitgevoerd

Tenslotte roept ook de Kinderombudsman op tot 'regie', bij voorkeur uitgevoerd door een onafhankelijke ervaringsdeskundige in het onderwijsveld, "een leerrechtregisseur". Met de zorgplicht van het Passend Onderwijs zijn de schoolbesturen een belangrijke partij bij het plaatsen van kinderen in het onderwijs. Daarnaast hebben de actietafels thuiszitters hun waarde al bewezen. De regionale coördinatoren voortijdig schoolverlaten⁵ zijn die onafhankelijke en ervaren deskundige die daarover de regie kunnen voeren in het belang van ouders en kinderen. Op landelijke niveau is Ingrado bereid die rol op zich te nemen in de vorm van een landelijke actietafel thuiszitters.

Naast de aanbevelingen van de Kinderombudsman denken wij dat er aandacht nodig is voor een ander belangrijk punt.

De leerplichtambtenaar kan niet in zijn eentje thuiszitten voorkomen of oplossen. De leerplichtambtenaar kan een leerling niet plaatsen. Daarvoor is een nauwe samenwerking

⁴ 405 gemeenten en alle RMC regio's zijn aangesloten bij Ingrado.

⁵ RMC coördinatoren

nodig met en tussen alle betrokken partijen. Daar horen zeker ook de ouders bij. In het bijzonder is Ingrado van mening dat het belangrijkste is sneller, eerlijker en opener te communiceren met en door onderwijs, ouders en leerplicht. Meer nog dan een leerrechtregisseur hebben we nodig dat betrokkenen tijdig durven zeggen dat ze even niet weten hoe ze iets moeten oplossen. Voordat een situatie escaleert. Voordat een kind thuiszitter wordt.

Alleen in die situatie kan de leerplichtambtenaar als beschermer van het leerrecht optreden, zijn centrale positie innemen en met alle betrokkenen komen tot de beste oplossing voor het kind. Zonder mediaspektakel. Zonder zwartepieten over en weer. Dan kan de leerplichtambtenaar doen waar de wet voor bedoeld is: het recht op onderwijs beschermen.

De thuiszitters staan –terecht- al enige tijd hoog op de agenda. Ingrado ziet, in de aanbevelingen van de Kinderombudsman én in de eerder ingezette acties kansen om zoveel mogelijk kinderen hun recht op onderwijs te laten verzilveren.

Ingrado draagt als landelijke brancheorganisatie actief bij aan het beschermen van het recht op onderwijs. Ingrado wil dit bereiken door het bevorderen van effectief beleid voor de participatie van jeugdigen in onderwijs en werk, en van goede voorwaarden voor het werk van haar leden.